

מוטיבציה פנימית של מורים ותלמידים בלמידה מבוססת פרויקטים

למידה מבוססת פרויקטים (PBL) נתפסת כאסטרטגיית הוראה יעילה במיוחד, שעשויה להעלות את המוטיבציה של התלמידים ולקדם למידה עם מכוונת עצמית. הצעת הרפורמה החינוכית בהונג-קונג ממליצה על שימוש בשיטת ה-PBL כשיטת הוראה המאפשרת לתלמידים לקשר בין ידע, מיומנויות, ערכים ומגמות ולבנות ידע באמצעות מגוון חוויות למידה. למרות ההמלצה, שיטת למידה זאת נתקלת בהתנגדות בקרב מורים בהונג-קונג, הרואים בה תפיסה מערבית חדשה, שאינה מתאימה לתרבות המקומית ולכן מורים רבים ממשיכים עדיין להשתמש בהוראה שממוקדת במורה. התנגדות המורים פוגעת במוטיבציה של אותם מורים המעוניינים ללמד על פי שיטת ה-PBL. המחקר המתואר מבקש לבחון את הקשר בין המוטיבציה הפנימית של המורים למוטיבציה הפנימית של התלמידים במסגרת למידה מבוססת פרויקטים.

מחקרים קודמים הראו, כי פרקטיקות הוראה עשויות להיות הגורם המתווך בקשר שבין המוטיבציה של המורה לזו של התלמידים. נמצא, כי המוטיבציה הפנימית והחיצונית של המורים עשויה להשפיע על פרקטיקות ההוראה שלהם ולהביא להעלאה או להפחתה של המוטיבציה של התלמידים. בנוסף, נמצא כי המוטיבציה החיצונית והפיקוח החיצוני מביאים לפיתוח סגנון הוראה מפקח ומכוון לעמידה בסטנדרטים. ההשלכות של תחושת הלחץ החיצוני גורמת להפחתת המוטיבציה הפנימית של המורים והוא משפיע על תמיכתם באוטונומיה של התלמידים.

המחקרים שבחנו את השפעת פרקטיקות ההוראה על המוטיבציה של התלמידים מצאו, כי הסגנון הלא מפקח של ההוראה והענקת אוטונומיה גבוהה לתלמידים קשורים למעורבות בלמידה ולהעלאה ניכרת במוטיבציה הפנימית שלהם. נמצא גם, כי תפיסת המורים כמפקחים יתר על המידה גורמת לתחושות שליליות של התלמידים שעוללות להביא להעלאת המוטיבציה החיצונית על חשבון המוטיבציה הפנימית ולפגוע במעורבותם האקדמית. ממצאי המחקר מצביעים על כך, שהמוטיבציה הפנימית של התלמידים קשורה למגוון גורמים, כמו רלוונטיות הלמידה לחייהם ולאינטרסים שלהם וכן לקבלת משוב בונה. במחקרים נוספים נטען גם, כי לא רק ההיבט הקוגניטיבי של ההוראה, אלא אף ההיבט הרגשי, עשויים להשפיע על פיתוח המוטיבציה הפנימית של התלמידים וכי קשרים בין מורה לתלמיד ובין התלמידים לבין עצמם מהווים חלק אינטגרלי בסביבת הלמידה, המשפיעה על המוטיבציה. אי לכך, קידום המוטיבציה הפנימית של התלמידים דורש מהמורים להעניק לתלמידים גם את התמיכה הקוגניטיבית, הכוללת קידום למידה מאתגרת ורלוונטית, מתן משוב ברור ויעיל וגם תמיכה רגשית, הכוללת בניית קשר מספק ואכפתי עם התלמיד. מחקרים מראים, כי אכפתיות המורים ותחושות התלמידים בדבר הקשר שלהם עם המורה מנבאים על המוטיבציה הפנימית שלהם.

התקציר מבוסס על המאמר:

Lam, S. F., Cheng, R. W. Y., & Ma, W. Y. (2009). Teacher and student intrinsic motivation in project-based learning. *Instructional Science*, 37(6), 565-578.

בנוסף לכך נמצא, כי תלמידים עשויים לחקות את האוריינטציה המוטיבציונית של המורים ולכן ייתכן שלמוטיבציה של המורים יש השפעה ישירה על המוטיבציה של התלמידים, ללא הגורם המתווך של פרקטיקות ההוראה.

המחקר הנוכחי בחן את השפעת המוטיבציה הפנימית של המורה על המוטיבציה הפנימית של התלמידים במהלך למידה מבוססת פרויקטים. המחקר נערך בחטיבות ביניים בהונג-קונג, בקרב תלמידים בכיתות ז'-ט'. התלמידים ביצעו מגוון פרויקטים בתחומים שונים, למשל, זיהום אוויר בהונג-קונג, תרבות היפ-הופ ועוד. כל פרויקט נמשך כחודשיים עד שלושה. תוצאות המחקר הראו כי קיים קשר ישיר ועקיף בין המוטיבציה של המורים לזו של התלמידים. הסתבר, כי מורים המראים מוטיבציה פנימית גבוהה משתמשים במגוון רחב של פרקטיקות תמיכה בתלמידים במהלך הביצוע של הפרויקט.

תמיכת המורים כללה:

א. רכיב קוגניטיבי - העלאת האוטונומיה של התלמידים, מתן משימות מאתגרות, בניית קשר בין תוכן הלמידה לחיי היום-יום והפיכת הלמידה לרלוונטית.

ב. רכיב רגשי - אכפתיות וחום. נמצא כי תמיכת המורה, כפי שהיא נתפסת על ידי התלמידים, מעלה את המוטיבציה הפנימית שלהם. עם זאת, המוטיבציה הפנימית של המורים מועברת לא רק באמצעות פרקטיקות ההוראה אלא באופן ישיר. קרי, באמצעות חיקוי המגמה המוטיבציונית שנצפתה גם במחקרים הקודמים.

למידה מבוססת פרויקטים היא למידה מכוונת עצמית, שבמסגרתה תלמידים עובדים בקבוצות קטנות, כאשר תפקיד המורה משתנה ממעביר ידע למתווך בתהליך של בנייה פעילה של ידע על ידי התלמידים. העלאת המוטיבציה הפנימית של התלמידים נתפסת כאחד היעדים העיקריים של שיטת למידה זו. המחקר הנוכחי מצביע, כי על אף שבשיטת הלמידה של ה-PBL התלמידים הופכים לסוכנים פעילים של רכישת ידע, עדיין למורה נשאר תפקיד קריטי בהבטחת השגת יעדי הלמידה. התמיכה הקוגניטיבית והרגשית של המורים בתלמידים עשויה להפוך את הלמידה ליעילה יותר ולמהנה, ולגרום לתלמידים לפתח מוטיבציה פנימית. היעדר של תמיכה מתאימה מצד המורים עלולה להכשיל את תהליך הלמידה. לכן, על מעצבי המדיניות החינוכית לבחון את הגורמים המשפיעים על המוטיבציה הפנימית של המורים בכל הקשור ליישום גישות הוראה חדשות. קידום המוטיבציה הפנימית של המורים, העוברים להוראה על פי שיטת הלמידה של ה-PBL, הוא תנאי הכרחי להפיכת הלמידה לרלוונטית ולמשמעותית, לפיתוח המוטיבציה הפנימית של התלמידים ולמימוש הפוטנציאל המלא של גישת הלמידה מבוססת הפרויקטים.